

Mr Dragutin Ristić

MJESTO I ULOGA GEODEZIJE U
DRUŠTVENOM SISTEMU INFORMISANJA

Zakon o osnovama društvenog sistema informisanja i o informacionom sistemu Federacije (1), Zakon o osnovama društvenog planiranja i o društvenom planu Jugoslavije (2), Zakon o društvenom sistemu informisanja (3), Odluka o jedinstvenoj metodologiji i minimumu obaveznih jedinstvenih pokazatelja koji su potrebni za pripremanje, usvajanje i sprovođenje planova samoupravnih organizacija i zajednica i planova društveno - političkih zajednica (4), kao i Nacrt saveznog zakona o jedinstvenoj evidenciji teritorijalnih jedinica postavljaju pred geodetsku struku kompleksne, odgovorne i društveno značajne zadatke, od republičkih do opštinskih organa uprave.

Riječ je o organima državne uprave jer se društveni sistem informisanja konstituiše u okviru društveno - političkog sistema, mada su veliki zadaci pred naučno - istraživačkim, obrazovnim i radnim organizacijama.

S druge strane, savremen pristup u planiranju, praćenju i kontrolisanju cjelokupnih tokova društvene reprodukcije, podrazumijeva tačno funkcionisanje odgovarajuće uspostavljenog društvenog sistema informisanja. Potvrda ove konstatacije mogu da posluže napred navedeni zakoni kao i nedavna inicijativa Republičkog komiteta za urbanizam, gradjevinarstvo, stambene i komunalne poslove i Instituta za arhitekturu, urbanizam i prostorno planiranje Arhitektonskog fakulteta Sarajevo, o pripremi za formiranje prostornog informacionog sistema.

Razvoj informatičkih sistema prostora išao je paralelno sa razvojem elektronske i programerske tehnike, odnosno paralelno sa razvojem hardverske i softverske podrške. S obzirom na ovu međjovisnost danas su u razvoju informacionih sistema najdalje otišle SAD i Japan, kao dvije najjače sile u oblasti elektronike i automatike. Druge, prvenstveno razvijene zemlje slijede ovaj trend, nastojeći razvoj svojih informacionih sistema prostora prilagoditi svojim potreba-

- (1) Službeni list SFRJ, br.68/81
- (2) Službeni list SFRJ, br.66/76,66/80,41/83
- (3) Službeni list SRBiH, br.16/82
- (4) Službeni list SFRJ, br.27/79

Adresa autora: Mr Dragutin Ristić, Republička uprava za geodetske poslove i katastar nekretnina, Sarajevo

ma i mogućnostima. (5)

U našoj zemlji najveći posao oko istraživanja, projektovanja i uspostave informacionih sistema, uradjen je u SR Sloveniji. Rješenja do kojih se došlo u ovoj Republici mogu se mjeriti sa onima u razvijenoj Austriji, SR Njemačkoj i Švedskoj. Nedavno je naša stručna geodetska javnost obaviještena o uradjenom Teritorijalnom registru Opštine Rijeka, a u SR Srbiji su u toku dva istraživačka projekta na temu PIS-a, uz saznanje da je "novo Skoplje planirano na novoj informatičkoj osnovi" (6), moglo bi se zaključiti da SRBiH znatno zaostaje po pitanju uvodjenja i primjene savremene informatičke osnove u planiranju, iza ostalih socijalističkih republika u našoj zemlji. Na pitanje: zašto je to stanje takvo? moglo bi se dati više raznih odgovora, medjutim, opšti nivo razvijenosti i naučna saznanja iz ove oblasti su presudna za ovo stanje.

Kroz rasprave na temu promašenih investicija i uopšte planiranju razvoja, kao preduslova sveopšteg napretka, može se sagledati društvena potreba za uspostavom DSI-a, odnosno savremenom informatičkom osnovom u planiranju razvoja. Iz citiranog teksta V. Dugonjić saznajemo da "veliki procenat učešća intuicije u našoj planerskoj praksi uz gotovo nikakvu provjeru egzaktnim planerskim metodama i tehnikama, dovodi ozbiljno u pitanje kvalitet tako radjenih planova. Sve ovo, buduće da je skopčano sa sporošću, pa time i neracionalnošću, dovodi do toga da su cijene planerskih usluga objektivno visoke, čime je princip kontinuiteta u planiranju doveden u pitanje. U današnjoj praksi planiranja posebno je izražen nizak nivo koordinacije, što je inače jedan od osnovnih uslova konzistentnosti u sistemu društvenog planiranja, bez koje ni sistem planiranja nije više sistem. Autori ističu da je poljuljano povjerenje u planiranje kao naučnu i stručnu djelatnost, odnosno poljuljano povjerenje u sam institut planiranja.

Današnja planerska praksa posmatrana sa informatičkog stanovišta ogleda se uglavnom u dvije situacije: ili je u poziciji vrlo siromašne informatičke osnove koja ne garantuje ni minimum kvaliteta u kreiranju alternativnih projekcija razvoja, ili je u poziciji "zatranosti" mnoštvom nesistematiziranih (često i zastarjelih) informacija, što zamagljuje postojeće stanje i trendove razvoja i time opet onemogućuje kvalitetan proces planiranja. Iz svih ovih, a i mnogih drugih razloga u društvu je sazrelo uvjerenje da je neophodno nešto na ovom planu učiniti, medjutim, u našim bosansko - hercegovačkim uslovima nisu još do kraja razjašnjena ni osnovna konceptualna pitanja iz ove oblasti, što samo po sebi nameće obavezu geodetskoj struči da da svoj doprinos, jer joj po prirodi stvari, kao službi koja svuci cjelokupno djelovanje ima u fizičkom prostoru, pripada takva uloga.

(5) Institut za arhitekturu, urbanizam i prostorno planiranje Arhitektonskog fakulteta Sarajevo: "Informacioni sistem za potrebe planiranja i uredjenja prostora", Sarajevo, 1984.

(6) Mr Vlasta Dugonjić, Mr Duško Bogunović i Bratislav Đurić, "Prostorni informacijski sistem BiH", istraživački predprojekt Instituta za arhitekturu, urbanizam i prostorno planiranje Arhitektonskog fakulteta Sarajevo, Sarajevo, 1984.

ZAKON O DRUŠTVENOM SISTEMU INFORMISANJA

U nastavku teksta dajemo neke odrednice ovoga Zakona.

Prema Zakonu subjekti društvenog sistema informisanja su: OOUR-e te društveno - političke organizacije i zajednice, a informacione službe su: SDK u SRBiH, Republički zavod za statistiku i Narodna banka BiH. Značajno je napomenuti da Republička uprava za geodetske poslove i katastar nekretnina nije informaciona služba, za razliku od RGU-e SR Slovenije koja je kao informaciona služba proglašena Zakonom o DSI SR Slovenije u članu 40.

Medjutim, saznajemo da uskoro slijedi donošenje Zakona o informacionom sistemu Republike u kome će Skupština SRBiH proglašiti kao informacionu službu Republičku upravu za geodetske poslove i katastar nekretnina. Takodje će doći do obaveznog usaglašavanja i izmjena Zakona o premjeru i katastru nekretnina sa ovim zakonom.

Djelatnost informacionih službi je od posebnog društvenog interesa za Republiku. To znači veću odgovornost, veće poslove, a pod uslovom da se kvalitetno i na vrijeme izvrše i veći društveni ugled za geodetsku struku Republike.

Finansiranje djelatnosti u DSI obezbjedjuju subjekti samoupravnim sporazumom, društvenim dogovorom, zakonom, te drugim propisima ili opštim aktom.

U Zakonu o osnovama društvenog sistema informisanja i o informacionom sistemu Federacije ("Službeni list SFRJ", br. 68/81), u čl.3. date su definicije za pojedine izraze koji se koriste u ovim zakonima, i to:

- 1) podatak: osnovni element informacije...
- 2) informacija: uveden skup podataka ...
- 3) baza podataka: uveden i ažurno održavan skup podataka o činjenicama i događajima;
- 4) evidencija: organizovano registrovanje događaja za određene namjene ili za obavljanje određenih funkcija njihovih korisnika;
- 5) registar: uradjena evidencija organizacija i zajednica, lica, objekata i drugih jedinica;
- 6) katalog podataka: uradjen pregled podataka sa opisom njihove namjene i sadržine kao i načina obezbjeđivanja i vremena ostvarivanja njihove dostupnosti;
- 7) standardi društvenog sistema informisanja: definicije klasifikacije, nomenklature i identifikacije

jedinstvena tehnika i tehnologija za obradu i prenos podataka;

8) davaoci i korisnici podataka informacija DSI: svi subjekti društvenog sistema informisanja;

9) djelatnost u oblasti društvenog sistema informisanja: evidencijska, statistička, knjigovodstvena, dokumentaciona, bibliotekarska, analitička, informaciono-komunikaciona i druga djelatnost, kojima se ostvaruje izgradnja, razvoj i funkcionisanje društvenog sistema informisanja;

10) informacione službe društvenog sistema informisanja: organizacije koje obavljaju poslove evidentiranja, prikupljanja, obrade, analize i iskazivanje podataka;

11) informacioni sistem: uređjena cjelina sadržaja, metoda i sredstva neposrednog vršenja djelatnosti u oblasti DSI;

Informacione sistema vode OOUR-e, MZ-e, SIŽ-e, te ostale društveno - političke zajednice na bazi zajedničkih osnova.

Zajedničke osnove DSI-a uređuju se zakonom ili samoupravnim opštim aktom na osnovu zakona, a čine:

- 1) dogovoreni zajednički sadržaj:
 - minimalni jedinstveni sadržaj podataka i informacija;
 - jedinstvene, odnosno uskladjene baze podataka, evidencije, katalogi i registri;
- 2) jedinstveni standardi;
- 3) jedinstvene, odnosno uskladjene metodologije prikupljanja, obrade i iskazivanja podataka i informacija;
- 4) uskladjeni planovi i programi razvoja informacionih sistema i djelatnosti informacionih službi;

Na osnovu kataloga podataka svih informacionih sistema, ustanovljava se i vodi jedinstven katalog podataka DSI u društveno - političkoj zajednici. Jedinstven zbirni registar registratora vodi Republički zavod za statistiku.

U DPZ se vode registri:

- 1) Registar stanovništva,
- 2) Registar organizacija i zajednica, i
- 3) Registar nekretnina i drugih teritorijalnih jedinica.

Grafički dio ovih trećih treba da vodi Republička uprava za geodetske poslove i katastar nekretnina, a sadržaje i preostala prva dva Republički zavod za statistiku. Za područje opština, opštinski organ nadležan za geodetske poslove i katastar nekretnina treba da vodi i održava grafički dio registra nekretnina i drugih teritorijalnih jedinica.

Prema Nacrtu saveznog zakona o teritorijalnim jedinicama predviđeno je tzv. "dnevno" ažuriranje odnosno svakih sedam dana biće u obavezi opštinski organ da šalje republičkom sve eventualne promjene u registru, što podrazumjeva veliku operativnost i profesionalnost ovih službi.

Subjekti DSI aktom o organizovanju informacionog sistema uredjuju naročito:

- osnovne sadržaje informacionog sistema,
- način evidentiranja, prikupljanja, obrade i iskazivanja podataka i informacija,
- način ostvarivanja funkcionalne povezanosti sa drugim informacionim sistemima,
- upravljanje informacionim sistemom,
- uslove kojima se obezbjedjuje razvoj i funkcionisanje informacionog sistema,
- odgovornost službi ili organizacija kojima je povjereno vršenje djelatnosti informacionog sistema, i
- utvrđivanje korisnika i načina korištenja podataka i informacija.

(U predstojećem zakonu o informacionom sistemu Republike, biće detaljno regulisana ova pitanja).

Prema članu 52. Zakona, podaci i informacije koje obezbjeduje informacioni sistem Republike koriste za ostvarivanje svojih prava, dužnosti i odgovornosti: Skupština SRBiH, Predsjedništvo SRBiH, IV SRBiH, organi DPO, Privredna komora BiH i republički organi uprave i republičke upravne organizacije i organi SIŽ-a i društvenih organizacija koje se organizuju za teritorij Republike.

Ove podatke mogu koristiti i drugi subjekti DSI (OOUR-a, MZ-e, te opštine).

DSI omogućuje kvalitetan rad delegata u delegatskoj skupštini, društveno - političkim radnicima prilikom zauzimanja stavova, planerima društvenog i prostornog razvoja pri izradi planova, te naučnicima savremeno istraživanje raznih društvenih i prostornih trendova, pojava i procesa.

Zakon reguliše i mnoga druga pitanja kao i zaštitu i obezbjedjenje u DSI, te formiranje društvenog savjeta za DSI koji radi na principima delegatskog sistema.

OSNOVNA KONCEPTUALNA PITANJA

U okviru naučno - istraživačkog projekta "Društveni sistem informisanja u Republici" koji se realizuje u laboratoriji za sistemske analize - na elektrotehničkom fakultetu u Sarajevu, koncept informacionog sistema Republike se posmatra sa stanovišta opšte teorije sistema, teorije informacionih sistema, ustavnih i zakonskih odredjenja društvenog sistema informisanja kao i mjesta i uloge informacionih sistema društveno - političkih zajednica u njemu. Ne ulazeći u pojedinosti ovoga rada, na ovom mjestu želimo dati neke poglede na ova pitanja, što se tiču uključivanja geodetske struke Republike u ovu problematiku.

Prije svega u jednom ovako interdisciplinarnom poslu trebalo bi da uzme učešća geodetska struka Republike iz više razloga, kao na primjer:

- podaci u sistemu se odnose na fizički prostor i teritorijalnu povezanost tih podataka najuspješnije može da se riješi geodetskim metodama i tehnikama,

- izrada i primjena jedinstvene metodologije o upotrebi jedinstvenih identifikacijskih oznaka za osobe (matični broj), organizacije, zajednice i prostorne jedinice i nekretnine iz registara i njihovo održavanje,

- vodjenje i održavanje teritorijalnih registara, prema Nacrtu saveznog zakona o teritorijalnim jedinicama, pada u nadležnost geodetske službe, i

- pod uslovom da se geodetska struka Republike na vrijeme ne uključi u istraživanje ove problematike, postavlja se pitanje perspektive prezentiranja geodetskih informacija (planovi i karte, te klasično vodjeni registri) jednom savremeno organizovanom informatičkom sistemu.

Automatizirane evidencije o zemljištu (zemljištu kao poljoprivrednom resursu za proizvodnju hrane), o mineralnim sirovinama, hidro - energetske potencijalu, o ukupnom vodnom bogatstvu, o šumama sa višestrukih aspekata iskorištavanja i funkcijama (industrija i gradjevinarstvo, lov i turizam, zaštita životne okoline, te mnogim drugim), o saobraćajnoj i komunalnoj infrastrukturi, o gradjevijskom zemljištu i mnogim drugim prostornim i društveno ekonomskim sadržajima treba da vode razni subjekti u društvu.

Neki zajednički zahtjevi se logično postavljaju pred sve ove evidencije, kao što su:

- moraju biti automatizirane,
- obaveznost upotrebe jedinstvenih identifikacijskih oznaka,
- jedinstvene zajedničke osnove,
- medjusobna uskladenost - kompatibilnost,
- teritorijalna povezanost, vezanost informacije za lokaciju,
- evidencije trebaju biti funkcionalne, upotrebljive, odnosno da neke trebaju, jer ih treba neko da plati,
- evidencije treba da se jednostavno uspostavljaју i održavaju, odnosno cijena i potrebno vrijeme kao i kadrovi treba da budu uskladeni sa realnim mogućnostima društva koje to sve treba da isfinansira, i
- evidencija treba da pokriva cijelu teritorijalnu jedinicu (opštinu, republiku, zajednicu opština ili mjesnu zajednicu).

Kada se ovi društveno opravdani zahtjevi postave pred određenu informacionu službu, onda se konstituišu određene norme koje su u informatičkom smislu prihvatljive, dok bi se moglo reći da odudaraju od tradicionalnog geodetskog poimanja tačnosti i sadržaja određene evidencije.

Tako na primjer, kada registar teritorijalnih jedinica budemo vodili i održavali na OK 1:10.000, onda ćemo biti u zakonskoj obavezi da održavamo ne samo teritorijalne jedinice, nego i nekretnine koje čine obavezan sadržaj te karte. Ako to pak ne bi radili, onda bi takva evidencija vrlo brzo izgubila društveni ugled i povjerenje, a to bi dalje imalo za logičnu posljedicu da ne bi bila korištena, te je ne bi niko htjeo ni plaćati. A obzirom da i pomenuti Zakon o DSI obavezuje informacione službe na istinitost i aktuelnost evidencija, to jedino preostaje informacionim službama da u jednoj interdisciplinarnoj saradnji i u naučnom istraživanju dodju do optimalnih rješenja uskladenim sa zakonskim normama o informacionim sistemima te stvarnim uslovima, potrebama i mogućnostima.

Pored registra teritorijalnih jedinica vrlo bitan je i registar kuća sa kućnim brojevima. Ovdje je potrebno shvatiti šta kuća znači osim za pojedinca nego i za cijelo društvo.

Kuća u informatičkom smislu ima višestruku funkciju i njen položaj u prostoru, savremeno društvo želi znati te imati njenu povezanost preko kućnog broja i šifre koja određuje i položaj u prostoru (centroid). Kućni broj je sastavni dio adrese pojedinca, a kuća je značajan punkt migracionih kretanja. U njoj se troši ostvareni dohodak, a prema prostornom položaju kuća, planiraju se mnoge društvene funkcije, kao na primjer: mreža škola, zdravstvenih ustanova, izborna mjesta i birački spiskovi, regrutacija i mobilizacija, razne intervencije od vatrogasnih do hitne pomoći, suzbijanje kriminala, intervencije u slučaju ratnih razaranja i elementarnih katastrofa, planira se

dovodjenje vode, struje i puta i odvodjenje otpadne vode i otpadaka te radni i rekreativnih funkcija i mnogo još šta drugog. Iz svih tih, a i drugih razloga kuća je jako bitna teritorijalna jedinica i u jednom informacionom sistemu ima vrlo značajno mjesto, ali samo onda kada je informatički određena.

Ako dodje do opredjelenja da geodetska struka da značajniji doprinos uspostavi informacionih sistema (7), u šta ne bi trebalo sumnjati, obzirom da će biti informaciona služba, onda bi prema naprijed iznesenim opštim zahtjevima i značaju ovih registara proizašla rješenja kroz interdisciplinarnu istraživačku aktivnost.

Sami registri, ako bi ostali "prazni" ne bi značili ništa, međjutim, "napunjeni" raznim sadržajem u kartografskoj obradi u obliku određene tematske karte predstavljaju interesantan i višestruko korišten dokument. Razni subjekti imaju interes za razne sadržaje koji se mogu voditi odvojeno pomoću djelomičnih originala (oleatno), a po potrebi vrši se njihovo sjedinjavanje.

Prema napred izloženom vidljivo je da su pred geodetskom strukom izuzetno veliki zadaci, osim vodjenja i održavanja automatiziranih registara izuzetno veliki poslovi se nude tematskoj automatiziranoj kartografiji. Ovdje samo da napomenemo fotointerpretaciju za potrebe prostornog planiranja, poljoprivrede, šumarstva, zaštite okoline i drugim potrebama te digitalni model reljefa, kao novim djelokrugom rada struke.

Sadržaj izabran i prezentiran po teritorijalnim jedinicama u obliku tematske karte uz odgovarajuće tematske automatizirane registre, a po zahtjevu prostornih planera predstavlja proizvod PIS-a, a obzirom da su svi ti podaci i informacije situirane i kibernetički povezane horizontalno i vertikalno pomoću softvera i hardvera, te uređaje za prenos i skladištenje informacija to u istini predstavlja nešto sa čim se može upravljati i kontrolisati određeni procesi, a to je u ovom slučaju PIS, odnosno DSI. To bi bila jedna vizija PIS-a, odnosno DSI-a, sa stanovišta čisto geodetskog, koje i ne bi moglo biti "čisto geodetsko", jer ako se opredjelimo za interdisciplinarni pristup u ovome poslu, to se onda uvijek mora posmatrati u kontekstu opštih društvenih potreba i htjenja za ovim registrima i povezivanju sa drugim poslovima u funkcionalni DSI-a u širem smislu. Opredjeljenje za interdisciplinarni pristup u ovome poslu proizilazi iz činjenice da nije geodezija radi geodeta, nego radi društva, te otuda valja čuti šta to društvo očekuje od geodezije, kao nauke i prakse, te time zahtjevima udovoljavati, a što je moguće postići jedino u intenzivnoj saradnji sa ostalim institucijama, odnosno strukama na tom zajedničkom poslu u većoj medjuinstitucionalnoj povezanosti.

(7) Skupština SRBiH treba da donese uskoro zakon o informacionom sistemu Republike i po tom zakonu i Republička uprava za geodetske poslove i katastar nekretnina treba da dobije status informacione službe u SRBiH.

Osnovne teritorijalne jedinice poredane po hijerarhiji odozdo na gore su: popisni krug, statistički krug, naselje, katastarska opština, mjesna zajednica i upravna opština i obavezno se vode i održavaju, dok se dopunske teritorijalne jedinice (područje ulica, školski krug, poštansko područje, izborna područja, šumsko privredno područje i dr.) vode i održavaju po potrebi određenih društveno - političkih zajednica.

Registar se vodi grafički i u obliku sadržaja.

Osnovni grafički prikaz se vodi u razmjeri 1:5000 ili 1:10.000, a pregledni i zbirni u razmjeri 1:25.000.

Osnova ovih prikaza su topografske karte razmjera 1:5000 ili 1:10.000 odnosno 1:25.000.

Potrebno je naglasiti da informaciona služba na nivou republike i opštine u svom sastavu ima odjeljenje koje vodi i održava ove registre. Prema tome, premjer, održavanje premjera i drugi poslovi ovih organa, ostaju i dalje aktuelni, a ovo o čemu govorimo je novi djelokrug rada "geodetske službe" u periodu koji je pred nama.

Princip formiranja teritorijalnih jedinica i evidencije kućnih brojeva je sličan principu generalisanja u kartografiji.

Prema A.Seliškaru (8) ideja registra teritorijalnih jedinica i evidencije kućnih brojeva je: "uspostaviti mrežu teritorijalnih jedinica i objekata unutar njih tako, da bude omogućena tačna lokacija podataka u prostoru, sjedinjavanje, poredjenje i prikazivanje podataka".

Kada se digitalno snime granice teritorijalnih jedinica te centriodi njihovih težišta i kuća sa brojevima i to sve "odloži" u računar, stvara se mogućnost za izradu tematskih automatiziranih karata pomoću automatskog crtača.

Na kraju da naglasimo veoma važnu oblast teritorijalnog prikazivanja raznih društveno - ekonomskih, socijalnih i podataka prostornog stanja i razvoja, koju omogućuje ukratko prikazani sistem koji sa puno uspjeha funkcioniše i razvija se u SR Sloveniji, zahvaljujući između ostalih statističkoj i geodetskoj službi ove Republike.

(8) Aleš Seliškar, dipl.geod.inž.: Registar območij teritorialnih enot in evidenca hišnih števil, RGU SR Slovenije, Ljubljana, 1984.godine.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Naprijed izloženo je imalo za cilj da se inicira i pobliže upozna stručna geodetska javnost o novom (za naše prilike) polju djelovanja geodetske službe Republike u relativno bliskoj budućnosti.

Obzirom da je uspostava DSI-a realnost, uključivanje u tu aktivnost i geodetske struke, između ostalih, bilo bi društveno neophodno, a za struku višestruko korisno. Ta korist za struku može se realnije pretpostaviti, ako se sačini i približna dugoročna orijentacija bavljenja struke u daljnjih petnaestak godina, do kraja ovoga vijeka. Ako to imamo u vidu sa jedne strane i trend školovanja geodetskog kadra na srednjim i visokim školama sa druge strane, a uz saznanje da svijet prelazi u "informatičku eru" i u našim podnebljima, slika postaje mnogo jasnija i ta dilema da li ići u informatiku ili ne više i ne postoji.

Posebno će biti obavezujuće proglašenje od strane Skupštine SRBiH, Republičke uprave za geodetske poslove i katastar nekretnina za informacionu službu.

Sve ovo izgleda dugoročno, međutim, ako se zna da će osnovna koncepcija DSI-a Republike biti utvrđena ove godine, a da treba geodetskoj struci najmanje pet godina za transfer znanja, naučna istraživanja u vlastitim uslovima, projektovanju i konstituisanju, te zakonodavnom regulisanju svih onih segmenata koji se tiču ove struke u DSI-a, onda vremena ima jako malo za početak. Ako se zna da bi bilo racionalno odmah početi sa obrazovanjem kadra za ovaj posao na visokim i srednjim školama, te postojeći zaposleni kadar pripremati kroz predavanja seminare i drugo, onda je zaista jako mnogo zadataka koji se postavljaju pred geodetsku struku ove Republike.

U svakom slučaju sva ova aktivnost trebala bi biti uključena i sinhronizovana u aktivnost oko realizacije naučnog projekta "Društveni sistem informisanja u Republici". Sve ovo i zbog toga što bi bilo neprihvatljivo prekasno uključiti se u ovu aktivnost, ako se zna da je učešće planera, geodeta, statističara, matematičara (informatičara), pravnika i mnogih drugih neophodno kako u fazi koncipiranja tako isto u fazi funkcionisanja DSI-a i PIS-a kao njegovog segmenta.

I na kraju: početi raditi na ovim pitanjima ne može biti rano, ali može biti kasno.